

Jooming ooperis ehk Kosjas pööbli moodi

Väikeste inimeste lugu hargneb suure laua juures: vasakult peretütar Liisu (Heli Veskus), pereisa (Rostislav Gurjev) ja Lembo (Rauno Elp).

3x Toomas Huik

Ooperi esietendus

«Kosjas»

Muusika Timo Steiner, libreto Andrus Kivirähk, lavastaja Peeter Volkonski, kunstnik Hardi Volmer. Osades: Rostislav Gurjev, Heli Veskus, Rauno Elp, Riina Airene jt

Rahvusoperis Estonia
19. veebruaril

hul on suurmateks tähelepanuäratajateks ja publikumagnetiks libretist – eestluse probleemide lahkaja – Andrus Kivirähk ning tuntud pulli- ja vembumehed, kuid samas intellektuaalid Peeter Volkonski ja Hardi Volmer.

Lugu on lühidalt järgmine, originaalis paberil vaid veidi pikem kui see artikkel siin. Tosikese tüüpi Lembo viskab sil-

mer (Koer) ja Mati Palm (Jerrum) said oma ülesandega kenasti hakkama, kuid säravat osatäitmist polnud neist ühelgi. Aga tükk seda ka ei eeldanud.

Timo Steineri muusika lühiooperile kandis õpitöö pooliklikkuse pitsert, jättis poolel teel oleku mulje. Esiteks kipus ebasobiv instrumentarium summutama mitmel korral lauljate häält, teiseks jäi

IMMO MIHKELSON
immo.mihkelson@postimees.ee

Rahvusooperi Estonia Achilleuse kand on ooper – nimelt eesti ooper. Praeguses mängukavas leiata repertuaariloetelus selle kategooria teostest vaid lühiooperid «Kosjas» ja «Gurmaanid», mida sel hooajal rohkem pole plaanis mängida.

Neile eelnenud uudisteos, Raimo Kangro «Süda» jõudis Estonias lavale 1999. aastal, seda mängiti harva ja praegu tüki kavas enam pole. Siis möödus mitu aastat ja 2002. aasta aprillis toimus järgmine eesti ooperi esiettekannet. See oli René Eespere «Gurmaanid», mida nüüd, neljapäeval etendati alles kolmandat korda.

Viimane eesti klassikaline ooper, Eino Tambergi «Cyrano de Bergerac» (1974) oli Estonia laval viimati hea mitu aastat tagasi.

Miks miljonär itsitab

Nii võibki paberilt seda hõredavõitu statistikat vaadates jääda mulje, et rahvusooperil on teatavaid probleeme oma nime esimese poole rõhutamiseks. Panus rahvuskultuuri kipub viimasel ajal jääma väikeseks. Hoopis rohkem tähelepanu on teater endale suutnud tõmmata kulukate remonditööde ja kollektiivi rahu-tusega.

Seejärel ongi eestimaise algupärandi etendamine rahvusooperis märksa suurem sündmus, kui see hooajakava sirvides või reklaamikampaaniate põhjal otsustades välja paistab. Mis sest, et tegemist vaid ühevaatuselise lühiooperiga.

Timo Steineri «Kosjas» pu-

Hardi Volmer.

Lugu on lühidalt järgmine, originaalis paberil vaid veidi pikem kui see artikkel siin. Tosikese tüüpi Lembo viskab silma peretütar Liisule. Liisule aga meeldib Willy, kes sõidab mootorrattaga. Neiu unistab, et saaks temaga ühte heita. Pereema ei salli Lembot. Isa aga leiab poisis joomakaaslast ja hakkab väimeheks hüüdma. Seltskond, kuhu täieõigusliku liikmena kuulub ka tänavalt leitud kirpe täis koeranäss, leiab kiiresti ühise meestekeele.

Kui Liisu rõõmuks saabub dändilik Willy, lämmatab joomaseltskonna otsustav ühistegevus rõõmuhõisked ja küllaline elimineeritakse jõhkral viisil.

Hädas naised anuvad viimases hädas appi kõrgemat väge, mis üllatuseks saabubki asja klaarima. Varsti on aga temalgi maika seljas ning kurvaks – või naljakaks, kuidas kellelegi – puändiks saab see, kui ta tõrrehäälel käsib naistel tuua meestele morsi. Punkt.

Pealtnäha lihtsas ja grotesk-ses loos, mille Kivirähk kirjutas aastaid tagasi, veel tudengina, on jooni, mis võimaldavad panna selle resoneerima laiemal pinnal, tänapäevases ja sotsiaalses dimensioonis.

.....
See, et silmaga haaratav mängib tugevamalt kui kõrvaga hoomatav, on lühiooperi «Kosjas» tugevus ja ühtlasi ka nõrkus.
.....

Lavastaja Peeter Volkonski ja etenduse kunstnik Hardi Volmer on seda võngelt võimendanud. Vaatajal ei jää kahtlust, et laval kirjeldatakse mentaliteeti, mis eksisteerib ka tänases Eestis. Ooperisaali kogunenud peenem seltskond on varmalt valmis selle üle naerma veendumuses, et jutt pole neist. Seal on üks teine Eesti, Muud Inimesed.

Örnahingeline salkus koer üllatas pärast järjekordset jookimist kõiki Saint-Saënsi kuulsa «Luigega».

Võluvaks teeb asja aga see, et tegelikult kõneleb tükk veel avaramalt. Pole vaja kuigi erandlikku fantaasiavõimet, et näha seoseid, mis lülitavad sellesse mängu ka saalis itsitava miljonäri.

Meie enda tänapäev

Kõige selgemini jääb meelde lavastuse ja kujundusega saavutatu. Suurele poolläbi- paistvale võrkekraanile näidatud kaadrid kultuslikuks saanud mängufilmist «Vallatud kurvid», maast laeni kõrguva klouni kujund Lembo aaria taustal; hiiglaslik laud ja toolid selle ümber, mis muudab laua ümber klaasidega askeldavad inimesed lilliputlikult väikeseks ka füüsiliselt. Või siis unistuste lõpp – kaadrid ürituselt, mida mõned hüüavad pingviinide paraadiks.

See, et silmaga haaratav mängib tugevamalt kui kõrvaga hoomatav, on lühiooperi «Kosjas» tugevus ja ühtlasi ka nõrkus. Nähtav loob aktuaalsuse mõõtme ja seose tänasega ning tõmbab tähelepanu eemale asjaolult, et muusika hääl pole selles lühiooperis kui- gi tugev.

Riina Airene koomiliselt avar vibrato sobis küll suurepäraselt hüsteerilise pereema rolliga, kuid samas muutis pea- aegu arusaamatuks kogu teksti, mida ta laulis. Heli Veskuse lauldud sõnad kostsid saali pisut paremini, kuid ikkagi läks palju sellest kaosti.

Hiljuti avaldatud teade uurimisest, mis teaduslikult

Pereema (Riina Airene) mõnitab kosja tulnud Lembot.

tõestab, et ega näiteks *bel canto* stiilis laulev sopranihääl saagi füsioloogilistel põhjustel kõiki häälikuid õigel moel kuuldavale tuua, kinnitas seda, mida saalist on paljud inimesed juba ammu saanud tunda oma kõrvanahaga.

Lihtsaim moodus sellelt tähelepanu kõrvale juhtida oleks kasutada ooperiteatrites viimase kümnendi jooksul normiks saanud elektroonilist tekstitablood, kuid Estonia oma oli sel õhtul kahjuks pime.

Rostislav Gurjev (pereisa), Rauno Elp (Lembo), Priit Vol-

teriklikke pitsirit, jätis pool- teel oleku mulje. Esiteks kipus ebasobiv instrumentaarium summutama mitmel korral lauljate häält, teiseks jäi kammerlikult ahtaks kõladünaamika, justkui mänginuks lavaaugus vaid kolmandik muusikutest.

Muusikast tugevam

Efektsena mõjus ja naer- pahvaku kutsus saalis esile stseen, kus örnahingeliseks osutunud Koer äkki teatas, et tema tahab saada interpreedi, haaras kätte viiuli ja hakkas mängima Saint-Saënsi kuulsat «Luike».

Muidu oli Steineri muusika aga kaks kõige selgemini eristuvat märki.

Esimene neist oli slaavilik vokaalimotiiv, mis läbis teost algusest lõpuni, ja teine inglase Michael Nymani loomingust tuttav minimalistlik popisuge- metega mootorika, mis alati vaibus enne, kui seda õieti märgata jõudis.

Aguliolustikku kommenteerivat või rõhutavat muusika- materjali polnud, mis moodustas omamoodi huvitava kontrasti ning joonistas veel selgemate piiridega esile selle, millest varem on rääkinud Hardi Volmer.

Alkoholimõrv ooperilaval, maikasärkides joodikud, labas- tatud armastus, ideaalide nagu möödaminnes reetmine ja muu «sotsiaalporno» on räige kontrast puha kunstiga, mille üheks templik ooperiteatrit peetakse.

Sellest sai tugev muusikavä- line kujund hoolimata mõnest liignähtavalt tõlkevast traagel- niidist. Kombinatsioon Kivi- rähk-Volkonski-Volmer pluss Steiner rokkib omapäraselt.

Kui kunagi jälle võimalus tekib, mingi kindlasti vaatama. Eriti kui «Kosjas» on siis taas paaris Eespere-Öunapuu lühiooperiga «Gurmaanid», mis on meistriteos ehtooperlikus mõt- tes.